

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 28ης Νοεμβρίου 2018*

«Προδικαστική παραπομπή – Εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας – Οδηγία 2009/72/ΕΚ – Συστήματα διανομής – Άρθρο 28 – Κλειστά συστήματα διανομής – Έννοια – Εξαιρέσεις – Όρια – Άρθρο 32, παράγραφος 1 – Πρόσβαση τρίτων – Άρθρο 15, παράγραφος 7, και άρθρο 37, παράγραφος 6, στοιχείο β' – Βάρη κατανομής φορτίων»

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-262/17, C-263/17 και C-273/17,

με αντικείμενο αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Tribunale amministrativo regionale per la Lombardia (περιφερειακό διοικητικό δικαστήριο Λομβαρδίας, Ιταλία) με αποφάσεις της 30ής Ιανουαρίου 2017, οι οποίες περιήλθαν στο Δικαστήριο στις 10 Μαΐου 2017, στο πλαίσιο των δικών

Solvay Chimica Italia SpA,

Solvay Specialty Polymers Italy SpA,

Solvay Chimica Bussi SpA,

Ferrari f.lli Lunelli SpA,

Fenice – Qualità Per L'ambiente SpA,

Erg Power Srl,

Erg Power Generation SpA,

Eni SpA,

Enipower SpA (C-262/17),

Whirlpool Europe Srl,

Fenice – Qualità Per L'ambiente SpA,

FCA Italy SpA,

FCA Group Purchasing Srl,

FCA Melfi SpA,

Barilla G. e R. Fratelli SpA,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

Versalis SpA (C-263/17),

Sol Gas Primari Srl (C-273/17)

κατά

Autorità per l'energia elettrica, il gas e il sistema idrico,

παρισταμένων των:

Nuova Solmine SpA,

American Husky III,

Inovyn Produzione Italia SpA,

Sasol Italy SpA,

Radici Chimica SpA,

La Vecchia Soc. cons. arl,

Zignagno Power Srl,

Santa Margherita e Kettmeir e Cantine Torresella SpA,

Zignago Vetro SpA,

Chemisol Italia Srl,

Vinavil SpA,

Italgen SpA,

Arkema Srl,

Yara Italia SpA,

Ineos Manufacturing Italia SpA,

ENEL Distribuzione SpA,

Terna SpA,

CSEA – Cassa per i servizi energetici e ambientali,

Ministero dello Sviluppo economico (C-262/17),

Terna SpA,

CSEA – Cassa per i servizi energetici e ambientali,

Ministero dello Sviluppo economico,

ENEL Distribuzione SpA (C-263/17),

Terna SpA,

Ministero dello Sviluppo económico (C-273/17),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J.-C. Bonichot, πρόεδρο τμήματος, A. Arabadjiev, E. Regan (εισηγητή), C. G. Fernlund και S. Rodin, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: E. Tanchev

γραμματέας: R. Schiano, διοικητικός υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζήτησης της 31ης Μαΐου 2018,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- οι Solvay Chimica Italia SpA, Solvay Specialty Polymers Italy SpA, Solvay Chimica Bussi SpA, Whirlpool Europe Srl, Fenice – Qualità Per L'ambiente SpA, FCA Italy SpA, FCA Group Purchasing Srl, FCA Melfi SpA, Sol Gas Primari Srl, Nuova Solmine SpA, American Husky III, Inovyn Produzione Italia SpA, Sasol Italy SpA, Zignago Power Srl, Radici Chimica SpA, La Vecchia Soc. cons. a.r.l, Santa Margherita e Kettmeir e Cantine Torresella SpA, Zignago Vetro SpA, Chemisol Italia Srl, Vinavil SpA, Italgas SpA, Arkema Srl, Yara Italia SpA και Ineos Manufacturing Italia SpA, εκπροσωπούμενες από τους F. Angelini, L. Parola, G. La Rosa, M. Monaco, A. Salzano, G. Berruti και T. Arnoni, avvocati,
- οι Erg Power Srl και Erg Power Generation SpA, εκπροσωπούμενες από τους L. Acquarone, A. Ricci, M. Saladino και G. Acquarone, avvocati,
- οι Eni SpA, Enipower SpA και Versalis SpA, εκπροσωπούμενες από την O. Torrani και τον P. G. Torrani, avvocati,
- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από τον F. Sclafani, avvocato dello Stato,
- η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις Μ. Τασσοπούλου και Δ. Τσαγκαράκη,
- η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις Μ. Κ. Bulterman και C. S. Schillemans,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την O. Beynet και τον G. Gattinara,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2018,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Οι αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως αφορούν την ερμηνεία του άρθρου 2, παράγραφοι 5 και 6, του άρθρου 15, παράγραφος 7, του άρθρου 26, παράγραφος 4, του άρθρου 28 και του άρθρου 37, παράγραφος 6, στοιχείο β', της οδηγίας 2009/72/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 2009, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και για την κατάργηση της οδηγίας 2003/54/EK (ΕΕ 2009, L 211, σ. 55).
- 2 Οι αιτήσεις αυτές υποβλήθηκαν στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ, αφενός, της Solvay Chimica Italia SpA και άλλων επιχειρήσεων που είναι ιδιοκτήτριες ή διαχειρίστριες ιδιωτικών δικτύων διανομής ηλεκτρικής ενέργειας και, αφετέρου, της Autorità per l'energia elettrica, il gas e il sistema idrico (Αρχής για την ηλεκτρική ενέργεια, το φυσικό αέριο και την υδροδότηση, Ιταλία) (στο εξής: AEEGSI), με αντικείμενο την απόφαση της τελευταίας περί επιβολής διάφορων υποχρεώσεων στις ανωτέρω επιχειρήσεις σχετικών, μεταξύ άλλων, με την πρόσβαση τρίτων και την κατανομή φορτίων.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 3, 29, 30 και 35 της οδηγίας 2009/72 έχουν ως εξής:
 - «(3) Οι ελευθερίες που εγγυάται η συνθήκη στους πολίτες της Ένωσης –μεταξύ άλλων η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, η ελευθερία παροχής υπηρεσιών και η ελευθερία εγκατάστασης– είναι δυνατές μόνο σε πλαίσιο πλήρως ανοικτής αγοράς, η οποία παρέχει σε όλους τους καταναλωτές τη δυνατότητα να επιλέγουν ελεύθερα τους προμηθευτές τους και δίνει σε όλους τους προμηθευτές την ελευθερία να προμηθεύουν τους πελάτες τους.
- [...]
- (29) Προκειμένου να μην επιβληθεί δυσανάλογο οικονομικό και διοικητικό βάρος στους μικρούς διαχειριστές συστήματος διανομής, κρίνεται σκόπιμο να δοθεί η δυνατότητα στα κράτη μέλη, όποτε αυτό είναι αναγκαίο, να απαλλάσσουν τις επιχειρήσεις αυτές από τις απαιτήσεις νομικού διαχωρισμού της διανομής.
- (30) Όταν χρησιμοποιείται κλειστό σύστημα για να εξασφαλίζεται η βέλτιστη αποτελεσματικότητα ολοκληρωμένου ενεργειακού εφοδιασμού που απαιτεί ειδικά επιχειρησιακά πρότυπα, ή όταν διατηρείται ένα κλειστό σύστημα διανομής κυρίως για χρήση από τον ιδιοκτήτη του συστήματος, πρέπει να υπάρχει δυνατότητα να εξαιρεθεί ο διαχειριστής του συστήματος διανομής από υποχρεώσεις οι οποίες θα αποτελούσαν περιττή διοικητική επιβάρυνση λόγω της ιδιαίτερης φύσης της σχέσης μεταξύ του διαχειριστή του συστήματος διανομής και των χρηστών του συστήματος. Βιομηχανικές και εμπορικές εγκαταστάσεις ή κοινές εγκαταστάσεις υπηρεσιών όπως κτίρια σιδηροδρομικών σταθμών, αερολιμένες, νοσοκομεία, μεγάλοι χώροι κατασκήνωσης με ενσωματωμένες εγκαταστάσεις ή εγκαταστάσεις χημικής βιομηχανίας είναι δυνατόν να περιλαμβάνουν κλειστά συστήματα διανομής, λόγω του ειδικευμένου χαρακτήρα των δραστηριοτήτων τους.
- [...]
- (35) Για να εξασφαλισθεί η αποτελεσματική πρόσβαση όλων των συντελεστών της αγοράς, συμπεριλαμβανομένων των νεοεισερχόμενων στην αγορά, επιχειρήσεων απαιτείται η εφαρμογή μηχανισμών εξισορρόπησης που δεν επιβάλλουν διακρίσεις και αντικατοπτρίζουν το κόστος. Κάτι τέτοιο μπορεί να επιτευχθεί, μόλις η αγορά ηλεκτρικής ενέργειας αποκτήσει επαρκή

ρευστότητα, με την καθιέρωση των διαφανών και βασιζόμενων στην αγορά μηχανισμών εφοδιασμού και αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας που είναι αναγκαίοι στο πλαίσιο των απαιτήσεων εξισορρόπησης. Όταν δεν υπάρχει τέτοια ρευστότητα στην αγορά, οι εθνικές ρυθμιστικές αρχές υποχρεούνται να διαδραματίζουν ενεργό ρόλο ούτως ώστε να διασφαλίζεται ότι τα τιμολόγια εξισορρόπησης δεν επιβάλλουν διακρίσεις και ότι αντικατοπτρίζουν το κόστος. Συγχρόνως, θα πρέπει να παρασχεθούν κατάλληλα κίνητρα για την εξισορρόπηση της εισροής και άντλησης ηλεκτρισμού και για να μην τεθεί σε κίνδυνο το σύστημα. Οι διαχειριστές συστημάτων μεταφοράς θα πρέπει να διευκολύνουν τη συμμετοχή των τελικών καταναλωτών και των συγκεντρώσεων τελικών καταναλωτών σε εφεδρικές και εξισορροπητικές αγορές.»

- 4 Το άρθρο 1 της οδηγίας 2009/72, το οποίο φέρει τον τίτλο «Αντικείμενο και πεδίο εφαρμογής», προβλέπει τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία θεσπίζει κοινούς κανόνες που αφορούν την παραγωγή, τη μεταφορά, τη διανομή και την προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας, καθώς και την προστασία των καταναλωτών, με στόχο τη βελτίωση και την ολοκλήρωση ανταγωνιστικών αγορών ηλεκτρικής ενέργειας στην [Ευρωπαϊκή Ένωση]. Ορίζει τους κανόνες για την οργάνωση και λειτουργία του τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας, την ανοικτή πρόσβαση στην αγορά, τα κριτήρια και τις διαδικασίες που ισχύουν για τις προσκλήσεις προς υποβολή προσφορών και τη χορήγηση αδειών καθώς και για την εκμετάλλευση των δικτύων. Θεσπίζει επίσης υποχρεώσεις καθολικής υπηρεσίας και δικαιώματα των καταναλωτών ηλεκτρικής ενέργειας και αποσαφηνίζει τις υποχρεώσεις του ανταγωνισμού.»

- 5 Κατά το άρθρο 2 της οδηγίας αυτής, με τίτλο «Ορισμοί»:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, εφαρμόζονται οι ακόλουθοι ορισμοί:

[...]

5. “διανομή”: η μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας μέσω συστημάτων διανομής υψηλής, μεσαίας και χαμηλής τάσης με σκοπό την παράδοσή της σε πελάτες, μη συμπεριλαμβανομένης όμως της προμήθειας·

[...]

19. “προμήθεια”: η πώληση, συμπεριλαμβανομένης της μεταπώλησης, ηλεκτρικής ενέργειας σε πελάτες·

[...]

26. “μικρό απομονωμένο σύστημα”: κάθε σύστημα με κατανάλωση μικρότερη των 3 000 GWh το 1996, στο οποίο ποσοστό κάτω του 5 % της ετήσιας κατανάλωσης προέρχεται από διασύνδεση με άλλα συστήματα·

27. “απομονωμένο μικροσύστημα”: κάθε σύστημα με κατανάλωση μικρότερη των 500 GWh το 1996, το οποίο δεν είναι συνδεδεμένο με άλλα συστήματα·

[...]».

- 6 Το άρθρο 3 της εν λόγω οδηγίας, με τίτλο «Υποχρεώσεις παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας και προστασία του πελάτη», ορίζει, στην παράγραφο 14, τα εξής:

«Τα κράτη μέλη μπορούν να αποφασίζουν να μην εφαρμόσουν τα άρθρα 7, 8, 32 ή/και 34 αν η εφαρμογή τους θα παρεμπόδιζε, από νομική ή πραγματική άποψη, την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που επιβάλλονται στις επιχειρήσεις ηλεκτρικής ενέργειας προς το κοινό οικονομικό συμφέρον, και αν η

ανάπτυξη των συναλλαγών δεν επηρεάζεται σε βαθμό που να αντιβαίνει προς τα συμφέροντα της [Ενωσης]. Τα συμφέροντα της [Ενωσης] περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, τον ανταγωνισμό όσον αφορά τους επιλέξιμους πελάτες σύμφωνα με την παρούσα οδηγία και το άρθρο [106 ΣΛΕΕ].»

- 7 Το άρθρο 15 της οδηγίας 2009/72, το οποίο φέρει τον τίτλο «Κατανομή φορτίων και εξισορρόπηση», έχει ως εξής:

«1. Με την επιφύλαξη της προμήθειας ηλεκτρικής ενεργείας βάσει συμβατικών υποχρεώσεων, συμπεριλαμβανομένων αυτών που απορρέουν από τις προδιαγραφές της πρόσκλησης προς υποβολή προσφορών, ο διαχειριστής συστήματος μεταφοράς είναι, όπου ασκεί τα καθήκοντα αυτά, υπεύθυνος για την κατανομή φορτίων στις εγκαταστάσεις παραγωγής που βρίσκονται στην περιοχή του και για τον καθορισμό της χρήσης των διασυνδέσεων με τα άλλα συστήματα.

2. Η κατανομή φορτίων στις εγκαταστάσεις παραγωγής και η χρήση των διασυνδέσεων γίνονται βάσει κριτηρίων που εγκρίνονται από τις εθνικές ρυθμιστικές αρχές, όπου αυτές είναι αρμόδιες, και που πρέπει να είναι αντικειμενικά, να δημοσιεύονται και να εφαρμόζονται χωρίς διακρίσεις προκειμένου να εξασφαλίζεται η ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς ηλεκτρικής ενεργείας. Τα εν λόγω κριτήρια λαμβάνουν υπόψη την οικονομική προτεραιότητα της ηλεκτρικής ενεργείας που προέρχεται από διαθέσιμες εγκαταστάσεις παραγωγής ή από μεταφορές μέσω διασύνδεσης καθώς και τους τεχνικούς περιορισμούς του συστήματος.

[...]

7. Οι κανόνες που θεσπίζονται από τους διαχειριστές συστημάτων μεταφοράς για την εξισορρόπηση του συστήματος ηλεκτρικής ενεργείας, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων για τη χρέωση των χρηστών του δικτύου τους λόγω έλλειψης ενεργειακής ισορροπίας, είναι αντικειμενικοί, διαφανείς και αμερόληπτοι. Οι όροι και προϋποθέσεις, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων και των τιμολογίων, για την παροχή των εν λόγω υπηρεσιών εκ μέρους των διαχειριστών συστήματος μεταφοράς καταρτίζονται σύμφωνα με μεθοδολογία συμβατή με τις ρυθμίσεις του άρθρου 37 παράγραφος 6, με τρόπο αμερόληπτο που αντικατοπτρίζει το κόστος, και δημοσιεύονται.»

- 8 Το άρθρο 25 της οδηγίας αυτής, με τίτλο «Καθήκοντα των διαχειριστών συστημάτων διανομής», προβλέπει τα εξής:

«1. Ο διαχειριστής συστήματος διανομής διασφαλίζει τη μακροπρόθεσμη ικανότητα του συστήματος να ανταποκρίνεται σε εύλογη ζήτηση διανομής ηλεκτρικής ενεργείας, θέτοντας σε λειτουργία, συντηρώντας και αναπτύσσοντας υπό οικονομικούς όρους ένα ασφαλές, αξιόπιστο και αποδοτικό δίκτυο διανομής στην περιοχή που καλύπτει, λαμβάνοντας τη δέουσα μέριμνα για το περιβάλλον, και την ενεργειακή απόδοση.

[...]

5. Οι διαχειριστές συστήματος διανομής προμηθεύονται την ενέργεια που χρησιμοποιούν για να καλύπτουν τις απώλειες ενεργείας και να διατηρούν εφεδρικό δυναμικό στο σύστημά τους με διαφανείς, αμερόληπτες και βασιζόμενες στην αγορά διαδικασίες, όταν ασκούν τα καθήκοντα αυτά.

6. Όταν οι διαχειριστές των συστημάτων διανομής είναι υπεύθυνοι για την εξισορρόπηση του συστήματος διανομής, οι κανόνες που θεσπίζουν για τον σκοπό αυτόν, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων για τη χρέωση των χρηστών του δικτύου τους λόγω έλλειψης ενεργειακής ισορροπίας, είναι αντικειμενικοί, διαφανείς και αμερόληπτοι. Οι όροι και προϋποθέσεις, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων και των τιμολογίων, για την παροχή τέτοιων υπηρεσιών εκ μέρους των διαχειριστών των συστημάτων διανομής καθορίζονται σύμφωνα με το άρθρο 37, παράγραφος 6, κατά τρόπο αμερόληπτο που αντικατοπτρίζει το κόστος, και δημοσιεύονται.

7. Όταν προγραμματίζει την ανάπτυξη του δικτύου διανομής, ο διαχειριστής εξετάζει τη δυνατότητα λήψης μέτρων ενεργειακής αποδοτικότητας/διαχείρισης της ζήτησης ή/και τη δυνατότητα αποκεντρωμένης παραγωγής που θα μπορούσαν να υποκαταστήσουν την ανάγκη αναβάθμισης ή αντικατάστασης του δυναμικού ηλεκτρικής ενέργειας.»

- 9 Κατά το άρθρο 26 της εν λόγω οδηγίας, με τίτλο «Διαχωρισμός των διαχειριστών συστημάτων διανομής»:

«1. Όταν ο διαχειριστής συστήματος διανομής αποτελεί μέρος κάθετα ολοκληρωμένης επιχείρησης, πρέπει να είναι ανεξάρτητος, τουλάχιστον από άποψη νομικής μορφής, οργάνωσης και λήψης αποφάσεων, από άλλες δραστηριότητες που δεν συνδέονται με τη διανομή. Οι κανόνες αυτοί δεν συνεπάγονται υποχρέωση διαχωρισμού του ιδιοκτησιακού καθεστώτος των περιουσιακών στοιχείων του συστήματος διανομής από την κάθετα ολοκληρωμένη επιχείρηση.

2. Επιπλέον των απαιτήσεων της παραγράφου 1, όταν ο διαχειριστής συστήματος διανομής αποτελεί μέρος κάθετα ολοκληρωμένης επιχείρησης, πρέπει να είναι ανεξάρτητος, σε επίπεδο οργάνωσης και λήψης αποφάσεων, από τις άλλες δραστηριότητες που δεν συνδέονται με τη διανομή. Προς τούτο, εφαρμόζονται τα ακόλουθα ελάχιστα κριτήρια:

[...]

3. Σε περίπτωση που ο διαχειριστής συστήματος διανομής αποτελεί μέρος κάθετα ολοκληρωμένης επιχείρησης, τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι παρακολουθούνται από ρυθμιστικές αρχές ή άλλους αρμόδιους φορείς οι δραστηριότητες του διαχειριστή του συστήματος διανομής, ώστε να μην είναι σε θέση να εκμεταλλευθεί την κάθετη ολοκλήρωσή του για να προκαλέσει στρέβλωση του ανταγωνισμού. [...]

4. Τα κράτη μέλη δύνανται να αποφασίζουν να μην εφαρμόσουν τις παραγράφους 1, 2 και 3 στις ολοκληρωμένες επιχειρήσεις ηλεκτρικής ενέργειας οι οποίες εξυπηρετούν λιγότερους από 100.000 συνδεδεμένους πελάτες ή εξυπηρετούν μικρά απομονωμένα συστήματα.»

- 10 Το άρθρο 28 της οδηγίας 2009/72, το οποίο φέρει τον τίτλο «Κλειστά συστήματα διανομής», ορίζει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη δύνανται να προβλέπουν τη δυνατότητα των εθνικών ρυθμιστικών αρχών ή άλλων αρμόδιων αρχών να κατατάσσουν ένα σύστημα, το οποίο διανέμει ηλεκτρική ενέργεια σε γεωγραφικά περιορισμένο βιομηχανικό ή εμπορικό χώρο ή χώρο κοινών υπηρεσιών, και το οποίο δεν εφοδιάζει οικιακούς καταναλωτές, ως κλειστό σύστημα διανομής, εάν:

- α) για συγκεκριμένους τεχνικούς λόγους ή λόγους ασφαλείας, οι δραστηριότητες ή οι παραγωγικές διεργασίες των χρηστών του εν λόγω συστήματος είναι ενοποιημένες, ή
- β) το εν λόγω σύστημα διανέμει ηλεκτρική ενέργεια κατά κύριο λόγο στον ιδιοκτήτη ή το φορέα εκμετάλλευσης του συστήματος ή στις συναφείς επιχειρήσεις.

2. Τα κράτη μέλη δύνανται να προβλέπουν τη δυνατότητα των εθνικών ρυθμιστικών αρχών να εξαιρούν τον φορέα εκμετάλλευσης ενός κλειστού συστήματος διανομής από:

- α) τις υποχρεώσεις του άρθρου 25 παράγραφος 5 σε σχέση με την προμήθεια της ενέργειας που χρησιμοποιεί για να καλύπτει απώλειες ενέργειας και τη διατήρηση εφεδρικού δυναμικού στο σύστημά τους με διαφανείς, αμερόληπτες και βασιζόμενες στην αγορά διαδικασίες·

β) της υποχρέωσης του άρθρου 32 παράγραφος 1 σύμφωνα με την οποία τα τιμολόγια ή οι μεθοδολογίες που διέπουν τον υπολογισμό τους εγκρίνονται πριν από τη θέση σε ισχύ του σύμφωνα με το άρθρο 37.

3. Όταν αναγνωρίζεται εξαίρεση σύμφωνα με την παράγραφο 2, τα ισχύοντα τιμολόγια ή οι μεθοδολογίες πάνω στις οποίες στηρίζεται ο υπολογισμός τους, εξετάζονται και εγκρίνονται σύμφωνα με το άρθρο 37, ύστερα από αίτηση χρήστη του κλειστού συστήματος διανομής.

4. Η περιστασιακή χρήση από μικρό αριθμό νοικοκυριών που έχουν εργασιακές ή παρόμοιες σχέσεις με τον ιδιοκτήτη του συστήματος διανομής και που βρίσκονται μέσα στην περιοχή την οποία εξυπηρετεί ένα κλειστό σύστημα διανομής, δεν αποκλείουν την αναγνώριση των εξαιρέσεων της παραγράφου 2.»

11 Το άρθρο 32 της οδηγίας 2009/72, το οποίο φέρει τον τίτλο «Πρόσβαση τρίτων», προβλέπει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν την εφαρμογή ενός συστήματος για την πρόσβαση τρίτων στα συστήματα μεταφοράς και διανομής με βάση δημοσιευμένα τιμολόγια, το οποίο ισχύει για όλους τους επιλέξιμους πελάτες και εφαρμόζεται αντικειμενικά και χωρίς διακρίσεις μεταξύ των χρηστών του συστήματος. Τα κράτη μέλη φροντίζουν ώστε τα εν λόγω τιμολόγια, ή οι μεθοδολογίες που διέπουν τον υπολογισμό τους, να εγκρίνονται προτού τεθούν σε ισχύ σύμφωνα με το άρθρο 37, τα δε τιμολόγια αυτά και οι μεθοδολογίες –στην περίπτωση που μόνο μεθοδολογίες εγκρίνονται– να δημοσιεύονται πριν από την έναρξη ισχύος τους.

2. Ο διαχειριστής του συστήματος μεταφοράς ή διανομής μπορεί να αρνείται την πρόσβαση λόγω έλλειψης χωρητικότητας. Η άρνηση αυτή πρέπει να αιτιολογείται δεόντως, λαμβανομένου ιδίως υπόψη του άρθρου 3, και να βασίζεται σε αντικειμενικά, τεχνικά και οικονομικά αιτιολογημένα κριτήρια. Οι ρυθμιστικές αρχές όπου τα κράτη μέλη έχουν προβλέψει σχετικά, ή τα κράτη μέλη, εξασφαλίζουν ότι τα κριτήρια αυτά εφαρμόζονται με συνέπεια και ότι ο χρήστης του συστήματος ο οποίος έχει συναντήσει άρνηση πρόσβασης μπορεί να χρησιμοποιήσει διαδικασία διακανονισμού διαφορών. Οι ρυθμιστικές αρχές μεριμνούν επίσης, όπου ενδείκνυται και στις περιπτώσεις άρνησης της πρόσβασης, προκειμένου ο διαχειριστής του συστήματος μεταφοράς ή διανομής να παρέχει πληροφορίες για τα μέτρα που θα ήταν αναγκαία για την ενίσχυση του δικτύου. Η πλευρά που έχει ζητήσει τη χορήγηση των στοιχείων αυτών μπορεί να επιβαρύνεται με εύλογο τέλος που αντικατοπτρίζει το κόστος της παροχής των εν λόγω πληροφοριών.»

12 Το άρθρο 37 της οδηγίας αυτής, με τίτλο «Καθήκοντα και αρμοδιότητες της ρυθμιστικής αρχής», ορίζει, στην παράγραφο 6, τα εξής:

«Οι ρυθμιστικές αρχές είναι υπεύθυνες για τον καθορισμό ή την έγκριση αρκετά πριν από την έναρξη ισχύος τους, τουλάχιστον των μεθοδολογιών οι οποίες χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό ή τον καθορισμό των όρων και των προϋποθέσεων για:

[...]

β) την παροχή των υπηρεσιών εξισορρόπησης οι οποίες θα εκτελούνται κατά τον πλέον οικονομικό τρόπο και θα παρέχουν τα κατάλληλα κίνητρα στους χρήστες του δικτύου ώστε να εξισορροπούν τις εισροές και εκροές τους. Οι υπηρεσίες εξισορρόπησης παρέχονται ισότιμα και χωρίς διακρίσεις και βασίζονται σε αντικειμενικά κριτήρια: [...]

[...]».

Το ιταλικό δίκαιο

- 13 Το άρθρο 30, παράγραφος 27, του legge n. 99 – Disposizioni per lo sviluppo e l'internazionalizzazione delle imprese, nonché in materia di energie (νόμου 99 περί διατάξεων για την ανάπτυξη και τη διεθνοποίηση των επιχειρήσεων, καθώς και στον τομέα της ενέργειας), της 23ης Ιουλίου 2009 (GURI αριθ. 176, της 31ης Ιουλίου 2009, στο εξής: νόμος 99/2009), προβλέπει τα εξής:

«Προκειμένου να διασφαλιστεί και να βελτιωθεί η ποιότητα της παροχής ηλεκτρικής ενέργειας προς τους τελικούς καταναλωτές που συνδέονται με το εθνικό σύστημα ηλεκτρικής ενέργειας [...] μέσω ιδιωτικών δικτύων, τα οποία ενδεχομένως διαθέτουν παραγωγική δυναμικότητα, το Ministero dello sviluppo economico [Υπουργείο Οικονομικής Ανάπτυξης] θα ορίσει, εντός 120 ημερών από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, νέα κριτήρια για τον καθορισμό των σχέσεων μεταξύ του διαχειριστή του δικτύου, των παραχωρησιούχων εταιριών διανομής, του ιδιοκτήτη των ιδιωτικών δικτύων και του τελικού καταναλωτή που συνδέεται με τα εν λόγω δίκτυα. Η [AEEGSI] θα εφαρμόζει τα εν λόγω κριτήρια με σκοπό την εξισορρόπηση και τη διασφάλιση των κεκτημένων δικαιωμάτων και, συναφώς, θα λαμβάνει υπόψη επίσης την ανάγκη ορθολογικής χρήσης των υφιστάμενων πόρων.»

- 14 Το άρθρο 33 του νόμου 99/2009 ορίζει τα εξής:

«[...] ως εσωτερικό δίκτυο χρηστών [...] νοείται κάθε δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας το οποίο πληροί σωρευτικά τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

- a) πρόκειται για δίκτυο υφιστάμενο κατά την ημερομηνία έναρξης ισχύος του παρόντος νόμου ή για δίκτυο του οποίου, κατά την ίδια ημερομηνία, έχουν αρχίσει οι εργασίες κατασκευής ή έχουν εξασφαλιστεί όλες οι προβλεπόμενες από την ισχύουσα νομοθεσία άδειες·
- b) συνδέει βιομηχανικές μονάδες κατανάλωσης και μονάδες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας λειτουργικά απαραίτητες για τη βιομηχανική παραγωγική διεργασία, εφόσον αυτές βρίσκονται σε περιοχές οι οποίες περιλαμβάνουν έως τρεις γειτονικούς δήμους ή έως τρεις γειτονικές επαρχίες, μόνον σε περίπτωση που οι μονάδες παραγωγής τροφοδοτούνται από ανανεώσιμες πηγές·
- c) πρόκειται για δίκτυο το οποίο δεν υπέχει υποχρέωση σύνδεσης τρίτων, με την επιφύλαξη του δικαιώματος κάθε προσώπου που συμμετέχει στο εν λόγω δίκτυο να συνδέεται εναλλακτικώς με δίκτυο με υποχρέωση σύνδεσης τρίτων·
- d) συνδέεται μέσω ενός ή περισσότερων σημείων σύνδεσης με δίκτυο με υποχρέωση σύνδεσης τρίτων ονομαστικής τάσης όχι κατώτερης των 120 kV·
- e) διαθέτει υπεύθυνο ο οποίος ενεργεί ως μοναδικός διαχειριστής του εν λόγω δικτύου. Το εν λόγω πρόσωπο μπορεί να είναι άλλο από τους ιδιοκτήτες των μονάδων κατανάλωσης ή παραγωγής, αλλά δεν μπορεί να είναι παραχωρησιούχος μεταφοράς ή κατανομής φορτίων ή διανομής ηλεκτρικής ενέργειας.»

- 15 Η decreto ministeriale – Attuazione dell'articolo 30, comma 27, della legge 23 luglio 2009, n. 99, in materia di rapporti intercorrenti fra i gestori delle reti elettriche, le società di distribuzione in concessione, i proprietari di reti private ed i clienti finali collegati a tali reti (υπουργική απόφαση περί εφαρμογής του άρθρου 30, παράγραφος 27, του νόμου 99, της 23ης Ιουλίου 2009, για τις σχέσεις διαχειριστών δικτύων ηλεκτρικής ενέργειας, παραχωρησιούχων εταιριών διανομής, ιδιοκτητών ιδιωτικών δικτύων και τελικών πελατών συνδεδεμένων με τα εν λόγω δίκτυα), της 10ης Δεκεμβρίου 2010 (GURI αριθ. 305, της 31ης Δεκεμβρίου 2010), επιβάλλει στους διαχειριστές των ιδιωτικών δικτύων, μεταξύ άλλων, την υποχρέωση να παρέχουν στους συνδεδεμένους με αυτά τελικούς χρήστες τη δυνατότητα να ζητούν και να εξασφαλίζουν τη σύνδεση, υλική ή εικονική, με το δημόσιο δίκτυο

καθώς και την υποχρέωση να καθιστούν δυνατή τη χρήση αυτών από τους διαχειριστές των δημόσιων δικτύων προκειμένου να κατοχυρώνεται το δικαίωμα των τελικών χρηστών να εξασφαλίζουν σύνδεση με το δημόσιο δίκτυο.

- 16 Το άρθρο 38, παράγραφος 5, του decreto legislativo n. 93 – Attuazione delle direttive 2009/72/CE, 2009/73/CE e 2008/92/CE relative a norme comuni per il mercato interno dell'energia elettrica, del gas naturale e ad una procedura comunitaria sulla trasparenza dei prezzi al consumatore finale industriale di gas e di energia elettrica, nonché abrogazione delle directive 2003/54/CE e 2003/55/CE (νομοθετικού διατάγματος 93 περί εφαρμογής των οδηγιών 2009/72/EK, 2009/73/EK και 2008/92/EK σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου, σχετικά με κοινοτική διαδικασία για τη βελτίωση της διαφάνειας των τιμών αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας για τον τελικό βιομηχανικό καταναλωτή, καθώς και για την κατάργηση των οδηγιών 2003/54/EK και 2003/55/EK), της 1ης Ιουνίου 2011 (GURI αριθ. 148, της 28ης Ιουνίου 2011, στο εξής: νομοθετικό διάταγμα 93/2011), προβλέπει, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα:

«Με την επιφύλαξη των διατάξεων που αφορούν τα αποδοτικά συστήματα χρηστών, κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 1, στοιχείο τ, του νομοθετικού διατάγματος 115 του 2008, κλειστά συστήματα διανομής είναι τα εσωτερικά δίκτυα χρηστών, κατά την έννοια του άρθρου 33 του νόμου [99/2009], καθώς και τα λοιπά δίκτυα ηλεκτρικής ενέργειας, κατά την έννοια του άρθρου 30, παράγραφος 27, του νόμου [99/2009] [...]».

- 17 Με την deliberazione n. 539/2015/R/eel – Regolazione dei servizi di connessione, misura, trasmissione, distribuzione, dispacciamento e vendita nel caso di sistemi di distribuzione chiusi (απόφαση 539/2015/R/eel περί ρύθμισης των υπηρεσιών σύνδεσης, μέτρησης, μεταφοράς, διανομής, κατανομής φορτίων και πώλησης στην περίπτωση των κλειστών συστημάτων διανομής), της 12ης Νοεμβρίου 2015 (στο εξής: απόφαση 539/2015), η AEEGSI, σύμφωνα με το άρθρο 38, παράγραφος 5, του νομοθετικού διατάγματος 93/2011, κατέταξε τα εσωτερικά δίκτυα χρηστών και τα λοιπά ιδιωτικά δίκτυα ηλεκτρικής ενέργειας στην κατηγορία των «κλειστών συστημάτων διανομής» του άρθρου 28, παράγραφος 1, της οδηγίας 2009/72.
- 18 Το άρθρο 8 του παραρτήματος Α της απόφασης αυτής ορίζει ότι «κλειστό σύστημα διανομής είναι κάθε δίκτυο το οποίο υπέχει υποχρέωση σύνδεσης μόνο των χρηστών οι οποίοι, κατά το άρθρο 6 της παρούσας απόφασης, περιλαμβάνονται σε εκείνους που μπορούν να συνδεθούν με το εν λόγω κλειστό σύστημα διανομής».
- 19 Κατά το άρθρο 22, παράγραφος 1, του παραρτήματος αυτού, «για την ηλεκτρική ενέργεια που κάθε χρήστης διοχετεύει και αντλεί από το κλειστό σύστημα διανομής μέσω του σημείου σύνδεσής του με το εν λόγω σύστημα ισχύουν κανόνες κατανομής φορτίων».

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 20 Οι προσφεύγουσες της κύριας δίκης είναι, ανάλογα με την περίπτωση, ιδιοκτήτριες ή διαχειρίστριες ιδιωτικών δικτύων διανομής ηλεκτρικής ενέργειας τα οποία έχουν καταταχθεί, βάσει του άρθρου 38, παράγραφος 5, του νομοθετικού διατάγματος 93/2011, στην κατηγορία των «κλειστών συστημάτων διανομής» και για τα οποία, ως εκ τούτου, ισχύουν, κατ' εφαρμογή της απόφασης 539/2015, διάφορες υποχρεώσεις επιβαλλόμενες από την AEEGSI.
- 21 Οι εν λόγω προσφεύγουσες άσκησαν ενώπιον του Tribunale amministrativo regionale per la Lombardia (περιφερειακού διοικητικού δικαστηρίου Λομβαρδίας, Ιταλία) προσφυγή με αίτημα την ακύρωση της απόφασης 539/2015, για τον λόγο ότι η απόφαση αυτή, καθόσον εφαρμόζει στα κλειστά συστήματα διανομής τους ίδιους κανόνες με εκείνους που εφαρμόζονται στα δημόσια δίκτυα διανομής, χωρίς να θεσπίζει καθεστώς το οποίο λαμβάνει υπόψη τις ιδιαιτερότητες των εν λόγω κλειστών συστημάτων, αντιβαίνει στις διατάξεις της οδηγίας 2009/72.

- 22 Οι αιτιάσεις που προέβαλαν οι προσφεύγουσες προς στήριξη της προσφυγής τους αφορούν, αντιστοίχως, τις επιβληθείσες στους διαχειριστές κλειστών συστημάτων διανομής υποχρεώσεις σύνδεσης των τρίτων καθώς και λογιστικού και λειτουργικού διαχωρισμού, την εφαρμογή βαρών κατανομής φορτίων σε σχέση με κάθε χρήστη συνδεδεμένο με κλειστό σύστημα διανομής, χωρίς να θεωρείται το σύνολο του συστήματος αυτού ως ένας και μοναδικός χρήστης της υπηρεσίας κατανομής φορτίων, μολονότι τούτο συνέβαινε στο παρελθόν, και την εφαρμογή των γενικών βαρών του συστήματος ηλεκτρικής ενέργειας στην κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας από κάθε χρήστη που είναι συνδεδεμένος με κλειστό σύστημα διανομής, ακόμη και όταν η ηλεκτρική ενέργεια παράγεται εντός του συστήματος αυτού.
- 23 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Tribunale amministrativo regionale per la Lombardia (περιφερειακό διοικητικό δικαστήριο Λομβαρδίας) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα, τα οποία έχουν πανομοιότυπη διατύπωση στις υποθέσεις C-262/17, C-263/17 και C-273/17:
- «1) Έχουν οι διατάξεις της οδηγίας [2009/72], και ιδίως το άρθρο [2], σημεία 5 και 6, και το άρθρο 28, την έννοια ότι συνιστά οπωσδήποτε δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας, και επομένως “σύστημα διανομής”, κατά την εν λόγω οδηγία, σύστημα το οποίο δημιουργήσε και διαχειρίζεται ιδιώτης, με το οποίο έχει συνδεθεί περιορισμένος αριθμός μονάδων παραγωγής και καταναλώσεως και το οποίο με τη σειρά του συνδέεται με το δημόσιο δίκτυο, χωρίς να προβλέπεται δυνατότητα εξαιρέσεως από την εν λόγω κατάταξη των ιδιωτικών συστημάτων με τέτοια χαρακτηριστικά, τα οποία συστάθηκαν πριν από την έναρξη ισχύος της οδηγίας και δημιουργήθηκαν αρχικά για σκοπούς ιδιοπαραγωγής;
- 2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο προηγούμενο ερώτημα, είναι η υπαγωγή του ιδιωτικού δικτύου ηλεκτρικής ενέργειας στην κατηγορία των [κλειστών συστημάτων διανομής], κατά το άρθρο 28 της ως άνω οδηγίας, η μόνη δυνατότητα που παρέχεται από την οδηγία για τη συνεκτίμηση των ιδιαιτεροτήτων του εν λόγω δικτύου ή ο εθνικός νομοθέτης μπορεί να προσδιορίσει διαφορετική κατηγορία συστημάτων διανομής υπαγόμενων σε απλουστευμένη ρύθμιση, διαφορετική από την προβλεπόμενη για τα [κλειστά συστήματα διανομής];
- 3) Ανεξάρτητα από τα προηγούμενα ερωτήματα, έχει η οδηγία την έννοια ότι στα κλειστά συστήματα διανομής που προβλέπονται στο άρθρο 28 [της οδηγίας 2009/72] επιβάλλεται, σε κάθε περίπτωση, υποχρέωση συνδέσεως τρίτων;
- 4) Ανεξάρτητα από τα προηγούμενα ερωτήματα, μπορεί ο εθνικός νομοθέτης, λαμβανομένης υπόψη της κατατάξεως ιδιωτικού δικτύου ηλεκτρικής ενέργειας ως κλειστού συστήματος διανομής, κατά το άρθρο 28 της οδηγίας [2009/72], να προβλέπει, υπέρ του εν λόγω συστήματος, μόνο τις παρεκκλίσεις από το γενικό καθεστώς των συστημάτων διανομής οι οποίες προβλέπονται ρητώς στο άρθρο 28 και στο άρθρο 26, παράγραφος 4, της εν λόγω οδηγίας ή –λαμβανομένων υπόψη των [αιτιολογικών σκέψεων] 29 και 30 της οδηγίας– το κράτος μέλος δύναται ή οφείλει να προβλέπει περαιτέρω εξαιρέσεις στην εφαρμογή της γενικής ρυθμίσεως για τα συστήματα διανομής, ώστε να διασφαλίζεται η επίτευξη των στόχων που εκτίθενται στις ως άνω [αιτιολογικές σκέψεις];
- 5) Στην περίπτωση που το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης κρίνει ότι το κράτος μέλος δύναται ή οφείλει να θεσπίσει ρύθμιση η οποία λαμβάνει υπόψη την ιδιαιτερότητα των κλειστών συστημάτων διανομής, αντιβαίνει στις διατάξεις της οδηγίας [2009/72] –και ιδίως στις [αιτιολογικές σκέψεις] 29 και 30, στο άρθρο 15, παράγραφος 7, στο άρθρο 37, παράγραφος 6, στοιχείο β', και στο άρθρο 26, παράγραφος 4, της οδηγίας αυτής– εθνική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην υπό κρίση υπόθεση, η οποία υπάγει τα κλειστά συστήματα διανομής σε ρύθμιση περί κατανομής φορτίων και διαχωρισμού καθ' όλα παρόμοια με εκείνη που ισχύει για το δημόσιο δίκτυο και η οποία, όσον

αφορά τα γενικά βάρη του συστήματος ηλεκτρικής ενέργειας, προβλέπει ότι η καταβολή των οικείων τελών είναι εν μέρει ανάλογη προς την ενέργεια που καταναλώνεται εντός του κλειστού συστήματος διανομής;»

- 24 Με απόφαση του Προέδρου του Δικαστηρίου της 12ης Ιουνίου 2017, αποφασίστηκε η συνεκδίκηση των υποθέσεων C-262/17, C-263/17 και C-273/17 προς διευκόλυνση της έγγραφης και της προφορικής διαδικασίας και προς έκδοση κοινής απόφασης.
- 25 Απαντώντας σε αίτηση του Δικαστηρίου για παροχή διευκρινίσεων, το αιτούν δικαστήριο ενημέρωσε, στις 12 Απριλίου 2018, το Δικαστήριο ότι το πέμπτο προδικαστικό ερώτημα στερείται πλέον αντικειμένου, καθόσον αφορά τους κανόνες περί διαχωρισμού και τα γενικά βάρη του συστήματος ηλεκτρικής ενέργειας.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 26 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 2, σημείο 5, και το άρθρο 28, παράγραφος 1, της οδηγίας 2009/72 έχουν την έννοια ότι συστήματα όπως τα επίμαχα στην υπόθεση της κύριας δίκης, δημιουργηθέντα για σκοπούς ιδιοκατανάλωσης πριν από την έναρξη ισχύος της οδηγίας αυτής και τελούντα υπό τη διαχείριση ιδιωτικού φορέα, με τα οποία έχει συνδεθεί περιορισμένος αριθμός μονάδων παραγωγής και κατανάλωσης και τα οποία, με τη σειρά τους, είναι συνδεδεμένα με το δημόσιο δίκτυο, συνιστούν συστήματα διανομής που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας.
- 27 Υπενθυμίζεται ότι αντικείμενο της οδηγίας 2009/72 είναι, όπως προκύπτει από το άρθρο 1, η θέσπιση των κοινών κανόνων που αφορούν, μεταξύ άλλων, τη διανομή ηλεκτρικής ενέργειας με στόχο τη βελτίωση και την ολοκλήρωση ανταγωνιστικών αγορών ηλεκτρικής ενεργείας στην Ένωση.
- 28 Μολονότι η έννοια του «συστήματος διανομής» αυτή καθεαυτήν δεν ορίζεται από την οδηγία 2009/72, το άρθρο 2, σημείο 5, της οδηγίας ορίζει, αντιθέτως, ως «διανομή» τη μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας μέσω συστημάτων διανομής υψηλής, μεσαίας και χαμηλής τάσης με σκοπό την παράδοσή της σε πελάτες, μη συμπεριλαμβανομένης της «προμήθειας», δεδομένου ότι η τελευταία αυτή έννοια πρέπει να γίνεται αντιληπτή, κατά το άρθρο 2, σημείο 19, της εν λόγω οδηγίας, ως η πώληση ηλεκτρικής ενεργείας σε πελάτες (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 22ας Μαΐου 2008, citiworks, C-439/06, EU:C:2008:298, σκέψη 45).
- 29 Από τους ορισμούς αυτούς συνάγεται ότι το σύστημα διανομής είναι ένα σύστημα που χρησιμοποιείται για τη διοχέτευση ηλεκτρικής ενέργειας υψηλής, μεσαίας και χαμηλής τάσης (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 22ας Μαΐου 2008, citiworks, C-439/06, EU:C:2008:298, σκέψη 46).
- 30 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι μόνον η τάση της διοχετευόμενης ηλεκτρικής ενέργειας αποτελεί κρίσιμο κριτήριο προκειμένου να καθοριστεί αν ένα σύστημα συνιστά σύστημα διανομής κατά την έννοια της οδηγίας 2009/72 (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 22ας Μαΐου 2008, citiworks, C-439/06, EU:C:2008:298, σκέψη 48).
- 31 Αντιθέτως, ούτε η ημερομηνία δημιουργίας ενός τέτοιου συστήματος ούτε το γεγονός ότι το σύστημα προορίζεται για ιδιοκατανάλωση και τελεί υπό τη διαχείριση ιδιωτικού φορέα, σύστημα με το οποίο έχει συνδεθεί περιορισμένος αριθμός μονάδων παραγωγής και κατανάλωσης, συνιστούν συναφώς κρίσιμα κριτήρια.

- 32 Απεναντίας, όσον αφορά την τελευταία αυτή περίπτωση, επισημαίνεται ότι, κατά το άρθρο 28, παράγραφος 1, της οδηγίας 2009/72, τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν τη δυνατότητα των αρμόδιων εθνικών αρχών να χαρακτηρίζουν ένα σύστημα, το οποίο διανέμει ηλεκτρική ενέργεια σε γεωγραφικά περιορισμένο βιομηχανικό ή εμπορικό χώρο ή χώρο κοινών υπηρεσιών και το οποίο δεν εφοδιάζει, καταρχήν, οικιακούς καταναλωτές, ως κλειστό σύστημα διανομής εάν, ανάλογα με την περίπτωση, οι δραστηριότητες ή οι παραγωγικές διεργασίες των χρηστών του εν λόγω συστήματος είναι ενοποιημένες για συγκεκριμένους τεχνικούς λόγους ή λόγους ασφαλείας ή εάν το εν λόγω σύστημα διανέμει ηλεκτρική ενέργεια κατά κύριο λόγο στον ιδιοκτήτη ή τον διαχειριστή του συστήματος ή στις συναφείς επιχειρήσεις.
- 33 Κατά το άρθρο 28, παράγραφος 2, της οδηγίας 2009/72, τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν τη δυνατότητα των αρμόδιων εθνικών αρχών να εξαιρούν τον διαχειριστή ενός τέτοιου κλειστού συστήματος, αφενός, από τις κατ' άρθρο 25, παράγραφος 5, της οδηγίας υποχρεώσεις σε σχέση με την προμήθεια της ενέργειας που χρησιμοποιεί για να καλύπτει απώλειες ενέργειας και να διατηρεί εφεδρικό δυναμικό στο σύστημά του με διαφανείς, αμερόληπτες και βασιζόμενες στην αγορά διαδικασίες καθώς και, αφετέρου, από την κατ' άρθρο 32, παράγραφος 1, της οδηγίας υποχρέωση κατά την οποία τα τιμολόγια ή οι μεθοδολογίες που διέπουν τον υπολογισμό αυτών πρέπει να εγκρίνονται πριν από τη θέση τους σε ισχύ σύμφωνα με το άρθρο 37 της ίδιας οδηγίας. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, οι χρήστες του συστήματος μπορούν, κατά το άρθρο 28, παράγραφος 3, της οδηγίας 2009/72, να ζητήσουν από την αρμόδια εθνική αρχή να εξετάσει και να εγκρίνει τα τιμολόγια και τις μεθοδολογίες στις οποίες στηρίζεται ο υπολογισμός αυτών.
- 34 Από τις ανωτέρω διατάξεις προκύπτει ότι συστήματα όπως τα επίμαχα στην υπόθεση της κύριας δίκης, δημιουργηθέντα για σκοπούς ιδιοκατανάλωσης και τελούντα υπό τη διαχείριση ιδιωτικού φορέα, με τα οποία έχει συνδεθεί περιορισμένος αριθμός μονάδων παραγωγής και κατανάλωσης, συνιστούν συστήματα διανομής που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής, αφ' ης στιγμής οι αρμόδιες εθνικές αρχές μπορούν να τα χαρακτηρίζουν ως κλειστά συστήματα διανομής, κατά την έννοια του άρθρου 28, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας, τα δε κράτη μέλη έχουν απλώς τη δυνατότητα, αλλά όχι την υποχρέωση, να τα εξαιρούν, σύμφωνα με το άρθρο 28, παράγραφος 2, της ίδιας οδηγίας, από τις δύο υποχρεώσεις της τελευταίας αυτής διάταξης.
- 35 Εξάλλου, επισημαίνεται, όσον αφορά την περιορισμένη έκταση του συστήματος, ότι η οδηγία 2009/72 κάνει λόγο για τέτοιου είδους κριτήριο, στο άρθρο 2, σημεία 26 και 27, μόνο για να ορίσει τις έννοιες «μικρό απομονωμένο σύστημα» ή «απομονωμένο μικροσύστημα», λαμβανομένου υπόψη ότι, κατ' αυτόν τον τρόπο, ο νομοθέτης της Ένωσης δεν θέλησε να αποκλείσει ορισμένα συστήματα διανομής από το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας λόγω του μεγέθους τους ή της ηλεκτρικής ενέργειας που καταναλώνουν (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 22ας Μαΐου 2008, citiworks, C-439/06, EU:C:2008:298, σκέψη 49).
- 36 Οι ανωτέρω εκτιμήσεις επιβεβαιώνονται, άλλωστε, από τον σκοπό της οδηγίας 2009/72, ο οποίος συνίσταται στην ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 22ας Μαΐου 2008, citiworks, C-439/06, EU:C:2008:298, σκέψη 44).
- 37 Επομένως, συστήματα όπως τα επίμαχα στην υπόθεση της κύριας δίκης, ως προς τα οποία δεν αμφισβητείται ότι χρησιμοποιούνται για τη διοχέτευση ηλεκτρικής ενέργειας υψηλής, μεσαίας και χαμηλής τάσης που προορίζεται για πώληση σε τελικούς καταναλωτές, συνιστούν συστήματα διανομής εμπίπτοντα στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2009/72.
- 38 Κατά συνέπεια, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 2, σημείο 5, και το άρθρο 28, παράγραφος 1, της οδηγίας 2009/72 έχουν την έννοια ότι συστήματα όπως τα επίμαχα στην υπόθεση της κύριας δίκης, δημιουργηθέντα για σκοπούς ιδιοκατανάλωσης πριν από την έναρξη ισχύος της οδηγίας αυτής και τελούντα υπό τη διαχείριση ιδιωτικού φορέα, με τα

οποία έχει συνδεθεί περιορισμένος αριθμός μονάδων παραγωγής και κατανάλωσης και τα οποία, με τη σειρά τους, είναι συνδεδεμένα με το δημόσιο δίκτυο, συνιστούν συστήματα διανομής που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας.

Επί του δεύτερου και του τέταρτου ερωτήματος

- 39 Με το δεύτερο και το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 28 της οδηγίας 2009/72 έχει την έννοια ότι τα κράτη μέλη μπορούν να εξαιρούν συστήματα όπως τα επίμαχα στην υπόθεση της κύριας δίκης μόνον από τις υποχρεώσεις της παραγράφου 2 της διάταξης αυτής οι οποίες αφορούν τα προβλεπόμενα στην εν λόγω διάταξη κλειστά συστήματα διανομής καθώς και από εκείνες του άρθρου 26, παράγραφος 4, της οδηγίας αυτής ή αν μπορούν επίσης να υπαγάγουν τα εν λόγω συστήματα σε χωριστή κατηγορία συστημάτων διανομής προκειμένου να ισχύουν για αυτά εξαιρέσεις που δεν προβλέπονται από την οδηγία.
- 40 Όπως προκύπτει από τις σκέψεις 32 έως 34 της παρούσας απόφασης, ένα κράτος μέλος το οποίο προβλέπει τη δυνατότητα των αρμόδιων εθνικών αρχών να χαρακτηρίζουν ως κλειστά συστήματα διανομής τα συστήματα που πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 28, παράγραφος 1, της οδηγίας 2009/72 μπορεί επίσης να προβλέπει, σύμφωνα με το άρθρο 28, παράγραφος 2, της οδηγίας, τη δυνατότητα των αρχών αυτών να εξαιρούν τον διαχειριστή των εν λόγω συστημάτων από τις υποχρεώσεις του άρθρου 25, παράγραφος 5, και του άρθρου 32, παράγραφος 1, της οδηγίας.
- 41 Συνάγεται, επομένως, με σαφήνεια από το ίδιο το γράμμα του άρθρου 28, παράγραφος 2, της οδηγίας 2009/72 ότι τα συστήματα που χαρακτηρίζονται από τις αρμόδιες εθνικές αρχές ως κλειστά συστήματα διανομής μπορούν, βάσει της εν λόγω διάταξης, να εξαιρούνται μόνο από τις προβλεπόμενες σε αυτήν υποχρεώσεις, τούτο δε, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 30 της οδηγίας, προκειμένου να μην υποβάλλονται οι διαχειριστές των συστημάτων αυτών σε υποχρεώσεις οι οποίες θα αποτελούσαν περιττή διοικητική επιβάρυνση λόγω της ιδιαίτερης φύσης των σχέσεων μεταξύ των διαχειριστών και των χρηστών των εν λόγω συστημάτων.
- 42 Εν προκειμένω, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει, χωρίς, εξάλλου, να αμφισβητείται, ότι τα επίμαχα στην υπόθεση της κύριας δίκης συστήματα χαρακτηρίστηκαν από την αρμόδια εθνική αρχή ως κλειστά συστήματα διανομής, κατά την έννοια του άρθρου 28, παράγραφος 1, της οδηγίας 2009/72.
- 43 Ως τέτοια, τα συστήματα αυτά μπορούν επομένως, εφόσον η Ιταλία έχει κάνει χρήση της ευχέρειας που της παρέχει το άρθρο 28, παράγραφος 2, της οδηγίας, να τύχουν μόνο των εξαιρέσεων που προβλέπονται στη διάταξη αυτή.
- 44 Πάντως, όπως επισήμανε κατ' ουσίαν ο γενικός εισαγγελέας με τα σημεία 52 έως 58 των προτάσεών του, ουδόλως αποκλείεται το ενδεχόμενο να εφαρμοστούν επίσης σε ένα κλειστό σύστημα διανομής, χαρακτηριζόμενο με διαφορετικό τρόπο, πρόσθετες εξαιρέσεις προβλεπόμενες από την οδηγία 2009/72.
- 45 Ειδικότερα, επισημαίνεται, συναφώς, ότι το άρθρο 26, παράγραφος 4, της οδηγίας 2009/72 παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να απαλλάσσουν τις ολοκληρωμένες επιχειρήσεις ηλεκτρικής ενέργειας που εξυπηρετούν λιγότερους από 100 000 συνδεδεμένους πελάτες από τις κατ' άρθρο 26, παράγραφοι 1 έως 3, της εν λόγω οδηγίας υποχρεώσεις διαχωρισμού, τούτο δε προκειμένου να μην επιβληθεί, σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 29 της οδηγίας, δυσανάλογο διοικητικό και οικονομικό βάρος στους μικρούς διαχειριστές συστήματος διανομής.

- 46 Εν προκειμένω, από τις διαπιστώσεις του αιτούντος δικαστηρίου προκύπτει ότι τα επίμαχα στην υπόθεση της κύριας δίκης συστήματα ενδέχεται να μπορούν να τύχουν της εξαίρεσης αυτής, αφ' ης στιγμής, αφενός, δεν δύνανται καταρχήν να εφοδιάζουν οικιακούς καταναλωτές και, αφετέρου, συνδέουν περιορισμένο αριθμό μονάδων παραγωγής και κατανάλωσης εντός γεωγραφικά περιορισμένου χώρου.
- 47 Εξάλλου, από την απάντηση που έδωσε το αιτούν δικαστήριο στην αίτηση του Δικαστηρίου για παροχή διευκρινίσεων προκύπτει ότι η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης εθνική ρύθμιση εξαιρεί πλέον τα συστήματα αυτά, σύμφωνα με το άρθρο 26, παράγραφος 4, της οδηγίας 2009/72, από τις υποχρεώσεις διαχωρισμού που προβλέπονται στο άρθρο 26, παράγραφοι 1 έως 3, της οδηγίας.
- 48 Εν πάση περιπτώσει, τονίζεται ότι τα κράτη μέλη δεν μπορούν να υπαγάγουν συστήματα όπως τα επίμαχα στην υπόθεση της κύριας δίκης, τα οποία εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2009/72, σε κατηγορία συστημάτων διανομής χωριστή σε σχέση με τις κατηγορίες που καθιερώνει ρητά η οδηγία αυτή, προκειμένου να ισχύουν για τα εν λόγω συστήματα εξαιρέσεις μη προβλεπόμενες από την οδηγία.
- 49 Βεβαίως, όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές σκέψεις 29 και 30 της οδηγίας 2009/72, η ιδιαίτερη φύση ορισμένων ειδών συστημάτων διανομής, στα οποία συμπεριλαμβάνονται τα κλειστά συστήματα διανομής, μπορεί να δικαιολογήσει το γεγονός ότι τα κράτη μέλη αποφασίζουν να εξαιρέσουν τα εν λόγω συστήματα από ορισμένες υποχρεώσεις προβλεπόμενες από την οδηγία, προκειμένου να μην επιβάλλεται σε αυτά περιττή διοικητική επιβάρυνση.
- 50 Ωστόσο, διαπιστώνεται ότι οι εκτιμήσεις αυτές αντικατοπτρίζονται ακριβώς στο άρθρο 26, παράγραφος 4, και στο άρθρο 28, παράγραφος 2, της οδηγίας 2009/72, τα οποία καθορίζουν ρητά τις εξαιρέσεις που μπορούν να εφαρμόζονται σε τέτοια συστήματα διανομής.
- 51 Κατά συνέπεια, στο δεύτερο και στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί απάντηση ότι το άρθρο 28 της οδηγίας 2009/72 έχει την έννοια ότι συστήματα όπως τα επίμαχα στην υπόθεση της κύριας δίκης, τα οποία έχουν χαρακτηριστεί από ένα κράτος μέλος ως κλειστά συστήματα διανομής, κατά την έννοια της παραγράφου 1 του άρθρου αυτού, μπορούν, ως τέτοια, να τυγχάνουν εξαίρεσης, εφαρμοζόμενης από το κράτος μέλος, μόνον από τις υποχρεώσεις της παραγράφου 2 του εν λόγω άρθρου, υπό την επιφύλαξη ότι στα συστήματα αυτά μπορούν να εφαρμόζονται και άλλες εξαιρέσεις προβλεπόμενες από την οδηγία, ειδικότερα δε η εξαίρεση του άρθρου 26, παράγραφος 4, εφόσον πληρούνται οι σχετικές προϋποθέσεις, πράγμα το οποίο εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει. Εν πάση περιπτώσει, το κράτος μέλος δεν μπορεί να υπαγάγει τα εν λόγω συστήματα σε χωριστή κατηγορία συστημάτων διανομής προκειμένου να ισχύουν για αυτά εξαιρέσεις μη προβλεπόμενες από την οδηγία.

Επί του τρίτου ερωτήματος

- 52 Με το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 32, παράγραφος 1, της οδηγίας 2009/72 έχει την έννοια ότι δεν επιτρέπει εθνική ρύθμιση όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, η οποία προβλέπει ότι τα κλειστά συστήματα διανομής, κατά την έννοια του άρθρου 28, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, δεν υπόκεινται στην υποχρέωση της πρόσβασης τρίτων, αλλά πρέπει να παρέχουν πρόσβαση μόνο σε τρίτους οι οποίοι εμπίπτουν στην κατηγορία των χρηστών με δυνατότητα σύνδεσης στα συστήματα αυτά και με δικαίωμα πρόσβασης στο δημόσιο δίκτυο.
- 53 Υπενθυμίζεται ότι, σύμφωνα με το άρθρο 32, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, της οδηγίας 2009/72, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να εφαρμόσουν σύστημα για την πρόσβαση τρίτων στα συστήματα μεταφοράς και διανομής με βάση δημοσιευμένα τιμολόγια, το οποίο ισχύει για όλους τους επιλέξιμους πελάτες και εφαρμόζεται αντικειμενικά και χωρίς διακρίσεις μεταξύ των χρηστών του συστήματος.

Κατά το άρθρο 32, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, της οδηγίας αυτής, τα κράτη μέλη πρέπει, επιπλέον, να φροντίζουν ώστε τα εν λόγω τιμολόγια ή οι μεθοδολογίες που διέπουν τον υπολογισμό αυτών να εγκρίνονται, σύμφωνα με το άρθρο 37 της οδηγίας, πριν τεθούν σε ισχύ, τα δε τιμολόγια αυτά και οι μεθοδολογίες –στην περίπτωση κατά την οποία μόνο μεθοδολογίες εγκρίνονται– να δημοσιεύονται πριν από την έναρξη ισχύος τους.

- 54 Όπως έχει τονίσει επανειλημμένως το Δικαστήριο, η ελεύθερη πρόσβαση τρίτων στα συστήματα αυτά, την οποία καθιερώνει το άρθρο 32, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, της οδηγίας 2009/72, αποτελεί ένα από τα ουσιώδη μέτρα που τα κράτη μέλη οφείλουν να εφαρμόζουν προκειμένου να ολοκληρωθεί η εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας (βλ., κατ' αναλογία, αποφάσεις της 22ας Μαΐου 2008, citiworks, C-439/06, EU:C:2008:298, σκέψη 44, της 9ης Οκτωβρίου 2008, Sabatauskas κ.λπ., C-239/07, EU:C:2008:551, σκέψεις 31, 33 και 46, καθώς και της 29ης Σεπτεμβρίου 2016, Essent Belgium, C-492/14, EU:C:2016:732, σκέψη 76).
- 55 Συγκεκριμένα, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 3 της οδηγίας 2009/72, η οδηγία αυτή αποσκοπεί στη δημιουργία μιας πλήρως ανοικτής αγοράς, η οποία παρέχει σε όλους τους καταναλωτές τη δυνατότητα να επιλέγουν ελεύθερα τους προμηθευτές τους και δίνει σε όλους τους προμηθευτές την ελευθερία να προμηθεύουν τους πελάτες τους.
- 56 Συναφώς, μολονότι το άρθρο 32, παράγραφος 1, της οδηγίας 2009/72 αφήνει στα κράτη μέλη τη μέριμνα να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να δημιουργηθεί ένα σύστημα πρόσβασης τρίτων στα συστήματα μεταφοράς ή διανομής και επομένως τα κράτη μέλη είναι αρμόδια, σύμφωνα με το άρθρο 288 ΣΛΕΕ, όσον αφορά τους τύπους και τα μέσα που πρέπει να εφαρμοστούν για τον σκοπό αυτόν, εντούτοις, λαμβανομένης υπόψη της σημασίας της αρχής της ελεύθερης πρόσβασης στα συστήματα μεταφοράς ή διανομής, το εν λόγω περιθώριο ελιγμών δεν τους επιτρέπει να αγνοήσουν την αρχή αυτή, εκτός από τις περιπτώσεις στις οποίες η οδηγία προβλέπει εξαιρέσεις ή παρεκκλίσεις (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 22ας Μαΐου 2008, citiworks, C-439/06, EU:C:2008:298, σκέψη 55).
- 57 Ειδικότερα, από το άρθρο 3, παράγραφος 14, της οδηγίας 2009/72 προκύπτει ότι επιτρέπεται στα κράτη μέλη να μην εφαρμόζουν τις διατάξεις του άρθρου 32, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, οι οποίες προβλέπουν την άνευ διακρίσεων πρόσβαση τρίτων στα συστήματα μεταφοράς και διανομής, εάν η εφαρμογή των εν λόγω διατάξεων ενδέχεται να παρεμποδίσει την εκπλήρωση, από νομική ή πραγματική άποψη, των υποχρεώσεων παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας που επιβάλλονται στις επιχειρήσεις ηλεκτρικής ενέργειας, εφόσον τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι η εκπλήρωση των υποχρεώσεων αυτών δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί με άλλα μέσα που δεν προσβάλλουν το δικαίωμα πρόσβασης στα συστήματα, το οποίο συγκαταλέγεται μεταξύ των κατοχυρούμενων στην οδηγία 2009/72 δικαιωμάτων (βλ., κατ' αναλογία, αποφάσεις της 22ας Μαΐου 2008, citiworks, C-439/06, EU:C:2008:298, σκέψη 60, και της 29ης Σεπτεμβρίου 2016, Essent Belgium, C-492/14, EU:C:2016:732, σκέψη 91).
- 58 Αντιθέτως, όπως προκύπτει από τις απαντήσεις στο πρώτο καθώς και στο δεύτερο και το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, ιδίως δε από τις σκέψεις 33, 34, 40 και 41 της παρούσας απόφασης, συνάγεται από το ίδιο το γράμμα του άρθρου 28, παράγραφος 2, της οδηγίας 2009/72 ότι, βάσει της διάταξης αυτής, τα κατ' άρθρο 28, παράγραφος 1, της οδηγίας κλειστά συστήματα διανομής μπορούν να εξαιρεθούν μόνον από δύο συγκεκριμένες υποχρεώσεις, δηλαδή, αφενός, την υποχρέωση προμήθειας της ενέργειας που χρησιμοποιούν για να καλύπτουν απώλειες ενέργειας και να διατηρούν εφεδρικό δυναμικό στο σύστημα με διαφανείς, αμερόληπτες και βασιζόμενες στην αγορά διαδικασίες και, αφετέρου, την υποχρέωση μέριμνας ώστε τα τιμολόγια ή οι μεθοδολογίες που διέπουν τον υπολογισμό αυτών να εγκρίνονται πριν από τη θέση τους σε ισχύ, περίπτωση στην οποία, κατά το άρθρο 28, παράγραφος 3, της εν λόγω οδηγίας, οι χρήστες του συστήματος μπορούν να ζητήσουν από την αρμόδια εθνική αρχή να εξετάσει και να εγκρίνει τα τιμολόγια και τις μεθοδολογίες στις οποίες στηρίζεται ο υπολογισμός αυτών.

- 59 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι ένα κλειστό σύστημα διανομής, μολονότι μπορεί να εξαιρεθεί από την υποχρέωση του άρθρου 32, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2009/72 σχετικά με την εκ των προτέρων έγκριση των τιμολογίων ή των μεθοδολογιών που διέπουν τον υπολογισμό αυτών, δεν μπορεί, αντιθέτως, να εξαιρεθεί από την υποχρέωση της ελεύθερης πρόσβασης τρίτων την οποία προβλέπει το άρθρο 32, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας.
- 60 Συναφώς, τονίζεται επιπλέον ότι, μολονότι κατά το άρθρο 32, παράγραφος 2, της οδηγίας 2009/72 ο διαχειριστής συστήματος διανομής μπορεί να αρνείται την πρόσβαση στο σύστημά του λόγω έλλειψης της αναγκαίας χωρητικότητας, υπό την επιφύλαξη ότι αιτιολογεί και δικαιολογεί την άρνηση αυτή, η εν λόγω δυνατότητα άρνησης παροχής πρόσβασης στο σύστημα εκτιμάται κατά περίπτωση και δεν επιτρέπει στα κράτη μέλη να προβλέπουν με γενικό τρόπο τις παρεκκλίσεις αυτές χωρίς συγκεκριμένη εκτίμηση, για κάθε διαχειριστή, της τεχνικής αδυναμίας του συστήματος να ανταποκριθεί στην αίτηση πρόσβασης τρίτων (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 22ας Μαΐου 2008, citiworks, C-439/06, EU:C:2008:298, σκέψη 57).
- 61 Κατά συνέπεια, στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 32, παράγραφος 1, της οδηγίας 2009/72 έχει την έννοια ότι δεν επιτρέπει εθνική ρύθμιση όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, η οποία προβλέπει ότι τα κλειστά συστήματα διανομής, κατά την έννοια του άρθρου 28, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, δεν υπόκεινται στην υποχρέωση της πρόσβασης τρίτων, αλλά πρέπει να παρέχουν πρόσβαση μόνο σε τρίτους οι οποίοι εμπίπτουν στην κατηγορία των χρηστών με δυνατότητα σύνδεσης στα συστήματα αυτά και με δικαίωμα πρόσβασης στο δημόσιο δίκτυο.

Επί του πέμπτου ερωτήματος

- 62 Με το πέμπτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 15, παράγραφος 7, και το άρθρο 37, παράγραφος 6, στοιχείο β', της οδηγίας 2009/72 έχουν την έννοια ότι δεν επιτρέπουν εθνική ρύθμιση όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, η οποία προβλέπει ότι τα βάρη κατανομής φορτίων που οφείλονται από τους χρήστες κλειστού συστήματος διανομής υπολογίζονται βάσει της ηλεκτρικής ενέργειας που ανταλλάσσεται μεταξύ του συστήματος αυτού και καθενός από τους χρήστες του μέσω του σημείου σύνδεσης της εγκατάστασής τους με το εν λόγω σύστημα.
- 63 Όπως προκύπτει από τις διατάξεις των άρθρων 15 και 25 της οδηγίας 2009/72, η υπηρεσία κατανομής φορτίων παρέχει στον διαχειριστή του συστήματος ηλεκτρικής ενέργειας τη δυνατότητα να προβαίνει σε κατανομή φορτίων στις εγκαταστάσεις παραγωγής που βρίσκονται σε καθορισμένη περιοχή προκειμένου ιδίως, αφενός, να προμηθεύεται την ενέργεια που χρησιμοποιεί για να καλύπτει τις απώλειες ενέργειας και να διατηρεί εφεδρικό δυναμικό στο σύστημά του και, αφετέρου, να εξασφαλίζει την εξισορρόπηση του συστήματος αυτού και την ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας.
- 64 Κατά το άρθρο 15, παράγραφος 7, και το άρθρο 37, παράγραφος 6, στοιχείο β', της οδηγίας 2009/72, οι κανόνες που θεσπίζονται από τον διαχειριστή συστήματος μεταφοράς για την εξισορρόπηση του συστήματος ηλεκτρικής ενέργειας, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων που αφορούν τη χρέωση των χρηστών αυτού, πρέπει να καθορίζονται με τρόπο αντικειμενικό, διαφανή και αμερόληπτο και να αντικατοπτρίζουν, όπως προκύπτει επίσης από την αιτιολογική σκέψη 35 της οδηγίας, το κόστος, βάσει μεθόδου η οποία εξασφαλίζει ότι οι υπηρεσίες εξισορρόπησης εκτελούνται με τον πλέον οικονομικό τρόπο και παρέχουν τα κατάλληλα κίνητρα στους χρήστες προκειμένου να εξισορροπούν τις εισροές και εκροές τους. Το άρθρο 25, παράγραφος 6, της εν λόγω οδηγίας επιβάλλει, κατ' ουσίαν, παρόμοια υποχρέωση στον διαχειριστή συστήματος διανομής.

- 65 Εν προκειμένω, από τα στοιχεία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο προκύπτει ότι η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης εθνική ρύθμιση έχει τροποποιηθεί υπό την έννοια ότι τα βάρη κατανομής φορτίων που οφείλονται στον διαχειριστή του δημόσιου δικτύου, δηλαδή την Terna SpA, από τους χρήστες κλειστού συστήματος διανομής δεν υπολογίζονται πλέον μόνο βάσει της ηλεκτρικής ενέργειας που ανταλλάσσεται μεταξύ του δημόσιου δικτύου και του συνόλου του κλειστού συστήματος διανομής μέσω του σημείου σύνδεσης του κλειστού αυτού συστήματος με το δημόσιο δίκτυο, αλλά βάσει της ηλεκτρικής ενέργειας που ανταλλάσσεται μεταξύ του κλειστού συστήματος διανομής και καθενός από τους χρήστες του συστήματος αυτού μέσω του σημείου σύνδεσης της εγκατάστασής τους με το εν λόγω σύστημα, ευθυγραμμίζοντας έτσι τους κανόνες που έχουν εφαρμογή στους χρήστες αυτούς με τους κανόνες που έχουν εφαρμογή στους χρήστες του δημόσιου δικτύου. Συνεπώς, τα βάρη κατανομής φορτίων εφαρμόζονται κατ' αυτόν τον τρόπο και στην ηλεκτρική ενέργεια που παράγεται εντός του κλειστού συστήματος διανομής.
- 66 Κατά πάγια νομολογία, η γενική αρχή της ίσης μεταχείρισης, ως γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης, επιβάλλει να μην επιφυλάσσεται σε παρόμοιες καταστάσεις διαφορετική μεταχείριση ούτε σε διαφορετικές καταστάσεις όμοια μεταχείριση, εκτός εάν η διαφοροποίηση δικαιολογείται αντικειμενικώς (απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 2008, Arcelor Atlantique et Lorraine κ.λπ., C-127/07, EU:C:2008:728, σκέψη 23).
- 67 Συναφώς, επισημαίνεται εκ προοιμίου ότι οι χρήστες συστημάτων όπως τα επίμαχα στην υπόθεση της κύριας δίκης, τα οποία εμπίπτουν, κατά το εθνικό δίκαιο, στην κατηγορία των «κλειστών συστημάτων διανομής», είναι συνδεδεμένοι με το δημόσιο δίκτυο και ότι, στο μέτρο αυτό, μπορούν να κάνουν χρήση, όπως και κάθε άλλος χρήστης του εν λόγω δικτύου, της κατανομής φορτίων. Επομένως, οι προσφεύγουσες της κύριας δίκης δεν μπορούν βεβαίως να υποστηρίξουν ούτε ότι οι χρήστες των κλειστών αυτών συστημάτων διανομής δεν επιφέρουν κανένα κόστος για τον πάροχο της υπηρεσίας κατανομής φορτίων ούτε, ως εκ τούτου, ότι η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης εθνική ρύθμιση τους επιβαρύνει με το κόστος υπηρεσίας της οποίας δεν απολαμβάνουν.
- 68 Ωστόσο, δεν αμφισβητείται ότι, σε αντίθεση με τους λοιπούς αυτούς χρήστες του δημόσιου δικτύου, οι χρήστες κλειστού συστήματος διανομής, αφ' ης στιγμής καταναλώνουν κυρίως, σύμφωνα με το άρθρο 28, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2009/72, την ηλεκτρική ενέργεια που παράγεται στο εσωτερικό του συστήματος αυτού, χρησιμοποιούν επικουρικά, μόνον, το δημόσιο δίκτυο, όταν η παραγωγή του κλειστού συστήματος διανομής δεν αρκεί για να ανταποκριθεί στις ανάγκες των χρηστών του, ιδίως δε σε περίπτωση απότομης και απρόβλεπτης αύξησης της εσωτερικής ζήτησης στο σύστημα ή διακοπής της λειτουργίας των συνδεδεμένων με αυτό μονάδων παραγωγής λόγω χειρισμού ή βλάβης. Εκτός από τέτοιες εξαιρετικές καταστάσεις, είναι υποχρέωση κυρίως του διαχειριστή του κλειστού συστήματος διανομής να εξασφαλίζει ο ίδιος την εξισορρόπηση μεταξύ της παραγωγής και της κατανάλωσης εντός του συστήματος αυτού, όπως πράττει η Terna με το έργο που έχει αναλάβει σε σχέση με το δημόσιο δίκτυο.
- 69 Υπό τις συνθήκες αυτές, αφενός, οι χρήστες κλειστού συστήματος διανομής δεν φαίνεται να βρίσκονται στην ίδια κατάσταση με τους λοιπούς χρήστες του δημόσιου δικτύου. Αφετέρου, προκύπτει ότι ο πάροχος της υπηρεσίας κατανομής φορτίων του δημόσιου δικτύου πρέπει να επωμιστεί περιορισμένο κόστος όσον αφορά τους εν λόγω χρήστες κλειστού συστήματος διανομής, αφ' ης στιγμής οι τελευταίοι χρησιμοποιούν επικουρικά, μόνον, την υπηρεσία αυτή. Εναπόκειται, ωστόσο, στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει αν συντρέχουν οι περιστάσεις αυτές.
- 70 Πάντως, εάν γίνει δεκτό ότι συντρέχουν οι περιστάσεις αυτές, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας με το σημείο 105 των προτάσεών του, εθνική ρύθμιση όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, η οποία προβλέπει ότι τα βάρη κατανομής φορτίων που οφείλονται από τους χρήστες κλειστού συστήματος διανομής υπολογίζονται βάσει μεθόδου ίδιας με τη χρησιμοποιούμενη για τον υπολογισμό των βαρών που οφείλονται από τους λοιπούς χρήστες του δημόσιου δικτύου, μπορεί να θεωρηθεί, σε περίπτωση έλλειψης αντικειμενικής δικαιολόγησης, ως εισάγουσα δυσμενείς διακρίσεις.

- 71 Ειδικότερα, δεν φαίνεται να αποκλείεται το ενδεχόμενο μια τέτοια μέθοδος να μην έχει επαρκή συνάφεια με το κόστος της υπηρεσίας κατανομής φορτίων, σύμφωνα με τις απαιτήσεις που απορρέουν από το άρθρο 15, παράγραφος 7, και το άρθρο 25, παράγραφος 6, της οδηγίας 2009/72.
- 72 Εξάλλου, αφ' ης στιγμής το ποσό το οποίο αντιστοιχεί στα βάρη κατανομής φορτίων που οφείλονται από τους χρήστες των κλειστών συστημάτων διανομής δεν έχει σχέση με την ποσότητα της ηλεκτρικής ενέργειας που ανταλλάσσεται μεταξύ των συστημάτων αυτών και του δημόσιου δικτύου, η εν λόγω μέθοδος δεν φαίνεται επίσης ικανή να παρέχει κίνητρα στους χρήστες αυτούς, όπως προβλέπει το άρθρο 37, παράγραφος 6, στοιχείο β', της οδηγίας, ώστε να εξισορροπούν την εκ μέρους τους παραγωγή και κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας προκειμένου να περιοριστεί όσο το δυνατόν περισσότερο η χρήση της υπηρεσίας κατανομής φορτίων.
- 73 Βεβαίως, μπορεί να είναι θεμιτό να επιβάλλει ένα κράτος μέλος στους χρήστες κλειστού συστήματος διανομής με πρόσβαση στο δημόσιο δίκτυο βάρη κατανομής φορτίων των οποίων το ποσό δεν υπολογίζεται μόνο βάσει της ηλεκτρικής ενέργειας που ανταλλάσσεται πράγματι μεταξύ του εν λόγω συστήματος και του δημόσιου δικτύου, εάν μπορεί να αποδειχθεί, παραδείγματος χάριν, ότι το ποσό αυτό αντιστοιχεί σε συγκεκριμένο κόστος, για τον πάροχο της υπηρεσίας κατανομής φορτίων, το οποίο συνδέεται με την ίδια τη δυνατότητα των χρηστών κλειστού συστήματος διανομής να ανταλλάσσουν την ηλεκτρική τους ενέργεια με εκείνη του δημόσιου δικτύου κάνοντας χρήση της εν λόγω υπηρεσίας. Ωστόσο, κανένας από τους ενδιαφερομένους που συμμετέχουν στην παρούσα διαδικασία δεν αναφέρθηκε στην ύπαρξη τέτοιου συγκεκριμένου κόστους.
- 74 Με τις γραπτές παρατηρήσεις της, και κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Ιταλική Κυβέρνηση προέβαλε επίσης ότι οι χρήστες κλειστού συστήματος διανομής έχουν τη δυνατότητα να συνενωθούν για να αποτελέσουν ένα ενιαίο σημείο κατανομής φορτίων, περίπτωση στην οποία τα βάρη κατανομής φορτίων υπολογίζονται μόνο βάσει της ηλεκτρικής ενέργειας που ανταλλάσσεται μεταξύ του συστήματος αυτού και του δημόσιου δικτύου.
- 75 Ωστόσο, παρατηρείται ότι οι προσφεύγουσες της κύριας δίκης υποστήριξαν ότι μια τέτοια συνένωση δεν ασκεί καμία επιρροή στον υπολογισμό των βαρών αυτών. Επιπλέον, κανένα στοιχείο της δικογραφίας που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο δεν επιβεβαιώνει τους ισχυρισμούς της Ιταλικής Κυβέρνησης.
- 76 Υπό τις συνθήκες αυτές, εναπόκειται αποκλειστικά στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει το υποστατό των ανωτέρω ισχυρισμών, οι οποίοι αφορούν την ερμηνεία του εθνικού δικαίου και μόνο.
- 77 Κατά συνέπεια, στο πέμπτο ερώτημα πρέπει να δοθεί απάντηση ότι το άρθρο 15, παράγραφος 7, και το άρθρο 37, παράγραφος 6, στοιχείο β', της οδηγίας 2009/72 έχουν την έννοια ότι, σε περίπτωση έλλειψης αντικειμενικής δικαιολόγησης, δεν επιτρέπουν εθνική ρύθμιση όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, η οποία προβλέπει ότι τα βάρη κατανομής φορτίων που οφείλονται από τους χρήστες κλειστού συστήματος διανομής υπολογίζονται βάσει της ηλεκτρικής ενέργειας που ανταλλάσσεται μεταξύ του συστήματος αυτού και καθενός από τους χρήστες του μέσω του σημείου σύνδεσης της εγκατάστασής τους με το εν λόγω σύστημα, εφόσον διαπιστώνεται, πράγμα το οποίο εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει, ότι οι χρήστες κλειστού συστήματος διανομής δεν βρίσκονται στην ίδια κατάσταση με τους λοιπούς χρήστες του δημόσιου δικτύου και ότι ο πάροχος της υπηρεσίας κατανομής φορτίων του δημόσιου δικτύου επωμίζεται περιορισμένο κόστος όσον αφορά τους εν λόγω χρήστες κλειστού συστήματος διανομής.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 78 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σε αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 2, σημείο 5, και το άρθρο 28, παράγραφος 1, της οδηγίας 2009/72/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 2009, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και για την κατάργηση της οδηγίας 2003/54/EK, έχουν την έννοια ότι συστήματα όπως τα επίμαχα στην υπόθεση της κύριας δίκης, δημιουργηθέντα για σκοπούς ιδιοκατανάλωσης πριν από την έναρξη ισχύος της οδηγίας αυτής και τελούντα υπό τη διαχείριση ιδιωτικού φορέα, με τα οποία έχει συνδεθεί περιορισμένος αριθμός μονάδων παραγωγής και κατανάλωσης και τα οποία, με τη σειρά τους, είναι συνδεδεμένα με το δημόσιο δίκτυο, συνιστούν συστήματα διανομής που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας.
- 2) Το άρθρο 28 της οδηγίας 2009/72 έχει την έννοια ότι συστήματα όπως τα επίμαχα στην υπόθεση της κύριας δίκης, τα οποία έχουν χαρακτηριστεί από ένα κράτος μέλος ως κλειστά συστήματα διανομής, κατά την έννοια της παραγράφου 1 του άρθρου αυτού, μπορούν, ως τέτοια, να τυγχάνουν εξαίρεσης, εφαρμοζόμενης από το κράτος μέλος, μόνον από τις υποχρεώσεις της παραγράφου 2 του εν λόγω άρθρου, υπό την επιφύλαξη ότι στα συστήματα αυτά μπορούν να εφαρμόζονται και άλλες εξαιρέσεις προβλεπόμενες από την οδηγία, ειδικότερα δε η εξαίρεση του άρθρου 26, παράγραφος 4, εφόσον πληρούνται οι σχετικές προϋποθέσεις, πράγμα το οποίο εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει. Εν πάση περιπτώσει, το κράτος μέλος δεν μπορεί να υπαγάγει τα εν λόγω συστήματα σε χωριστή κατηγορία συστημάτων διανομής προκειμένου να ισχύουν για αυτά εξαιρέσεις μη προβλεπόμενες από την οδηγία.
- 3) Το άρθρο 32, παράγραφος 1, της οδηγίας 2009/72 έχει την έννοια ότι δεν επιτρέπει εθνική ρύθμιση όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, η οποία προβλέπει ότι τα κλειστά συστήματα διανομής, κατά την έννοια του άρθρου 28, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής, δεν υπόκεινται στην υποχρέωση της πρόσβασης τρίτων, αλλά πρέπει να παρέχουν πρόσβαση μόνο σε τρίτους οι οποίοι εμπίπτουν στην κατηγορία των χρηστών με δυνατότητα σύνδεσης στα συστήματα αυτά και με δικαίωμα πρόσβασης στο δημόσιο δίκτυο.
- 4) Το άρθρο 15, παράγραφος 7, και το άρθρο 37, παράγραφος 6, στοιχείο β', της οδηγίας 2009/72 έχουν την έννοια ότι, σε περίπτωση έλλειψης αντικειμενικής δικαιολόγησης, δεν επιτρέπουν εθνική ρύθμιση όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, η οποία προβλέπει ότι τα βάρη κατανομής φορτίων που οφείλονται από τους χρήστες κλειστού συστήματος διανομής υπολογίζονται βάσει της ηλεκτρικής ενέργειας που ανταλλάσσεται μεταξύ του συστήματος αυτού και καθενός από τους χρήστες του μέσω του σημείου σύνδεσης της εγκατάστασής τους με το εν λόγω σύστημα, εφόσον διαπιστώνεται, πράγμα το οποίο εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει, ότι οι χρήστες κλειστού συστήματος διανομής δεν βρίσκονται στην ίδια κατάσταση με τους λοιπούς χρήστες του δημόσιου δικτύου και ότι ο πάροχος της υπηρεσίας κατανομής φορτίων του δημόσιου δικτύου επωμίζεται περιορισμένο κόστος όσον αφορά τους εν λόγω χρήστες κλειστού συστήματος διανομής.

(υπογραφές)